

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΗΠΕΙΡΟΥ

TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTE OF EPIRUS

Θέμα Πτυχιακής Εργασίας: «ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ»

Εισηγητής: Ταφιάδης Διονύσιος

Επιμέλεια: Μεντή Δέσποινα

ΑΜ: 15817

Σούκερα Δήμητρα-Ασπασία

ΑΜ: 15844

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2016

ΣΤΟΧΟΙ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Θεωρητική Προσέγγιση των Διαταραχών Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ)
- Διάγνωση και Διαφορική Διάγνωση του συνδρόμου
- Συννοσηρότητα
- Αναπτυξιακή Πορεία και Πρόγνωση
- Διαταραχές Επικοινωνίας
- Θεραπευτική αντιμετώπιση
- Συμβουλευτική Οικογένειας

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Στις Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ) περιλαμβάνονται οι εξής Διαταραχές:

- η Αυτιστική Διαταραχή
- η Διαταραχή Rett
- η Παιδική Αποδιοργανωτική Διαταραχή
- η Διαταραχή Asperger
- η Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή μη προσδιοριζόμενη αλλιώς

(DSM-IV, 2011)

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Οι πρωτοπόροι που εντόπισαν και ασχολήθηκαν με τον αυτισμό είναι οι εξής:

- Henry Maudsley (1867)
- Eugen Bleuler (1911)
- Leo Kanner (1943)
- Hans Asperger (1944)

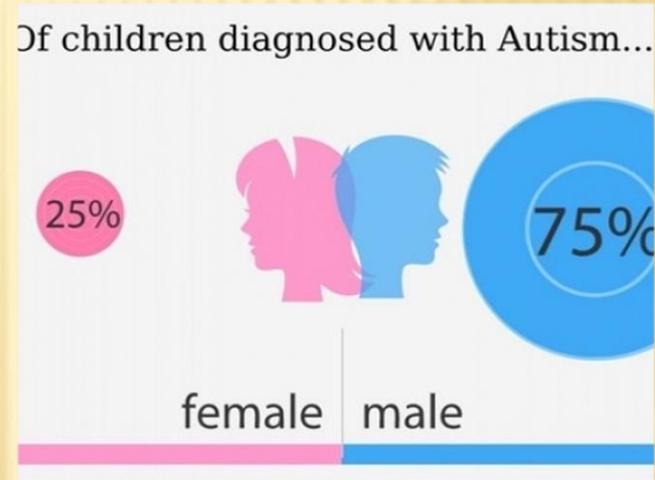
Leo Kanner

Hans Asperger

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Επιδημιολογικά στοιχεία

- 5-7 στα 1.000 παιδιά
- Πριν την ηλικία των 3 ετών
- 4 με 5 φορές συχνότερη στα αγόρια

(Lempp, 1973; Sadock & Sadock, 2009; Καφετζής, Κουκουτσάκης, Μυριοκεφαλιτάκης & Γουριώτης, 2011)

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Πιθανά αίτια

- Γενετικοί Παράγοντες
- Βιολογικοί Παράγοντες
- Ανοσολογικοί παράγοντες
- Προγεννητικοί και περιγεννητικοί παράγοντες
- Νευροανατομικοί παράγοντες
- Ψυχοκοινωνικοί και οικογενειακοί παράγοντες
- Μολύνσεις από ιό, Μεταβολικές ανισορροπίες κ.α.

(Αντωνιάδου-Χιτολού, 2003)

What Causes Autism?

Not these things

see the whole picture

Autistic kids
come from love
not poison

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Διεπιστημονική Ομάδα

- Αναπτυξιολόγο
- Ψυχολόγο
- Παιδοψυχίατρο
- Λογοθεραπευτή
- Ειδικό Παιδαγωγό
- Εργοθεραπευτή
- Φυσιοθεραπευτή
- Κοινωνικό Λειτουργό
- Μουσικοθεραπευτή

(Κυπριωτάκης, 2003)

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

Διάγνωση: Από την ηλικία των 12 μηνών

Τρόποι Διάγνωσης:

- Συνέντευξη με τους γονείς
- χρήση ψυχομετρικών εργαλείων
- αξιολόγηση ακουστικής ικανότητας
- παρατήρηση του παιδιού στο γραφείο/ιατρείο του ειδικού (Βάρβογλη, 2007)

ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΚΛΙΜΑΚΕΣ:

- Τεστ παιδικού αυτισμού- (CHAT; Baron-Cohen, Allen & Gillberg, 1992)
- Χρονοδιάγραμμα διαγνωστικής παρακολούθησης αυτισμού- (ADOS; Lord et al., 2000,2002)
- Test of Pragmatic Language (TOPL; Adams et al., 2005)
- MacArthur Communicative Development Inventory (CDI; Fenson et al., 1994)

ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με το DSM IV (2011)
υπάρχουν ενδεικτικά τα εξής
διαγνωστικά κριτήρια:

- Διαταραχή της επικοινωνίας (Λεκτικής & μη Λεκτικής)
- Διαταραχή Πραγματολογίας
- Φαντασία και Συμβολικό Παιχνίδι
- Μη κατανόηση ομιλούμενου λόγου και μη ανταπόκριση

Σύμφωνα με το DSM-V (2013)
κάποια διαγνωστικά κριτήρια
είναι τα παρακάτω:

- Ελλείμματα στην κοινωνικο-συναισθηματική αμοιβαιότητα
- Ελλείμματα στις μη λεκτικές επικοινωνιακές συμπεριφορές
- Ηχολαλία
- Επιμονή στη ρουτίνα ή τελετουργικά μοτίβα λεκτικής και μη λεκτικής συμπεριφοράς

ΔΙΑΦΟΡΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ

- Αυτισμός και Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής/ Υπερκινητικότητας (ΔΕΠΥ)
- Σημασιολογική-Πραγματολογική Διαταραχή
- Διαταραχή της Γλωσσικής Έκφρασης και Μικτή Διαταραχή της Γλωσσικής Αντίληψης και Έκφρασης
- Παιδική Σχιζοφρένεια
- Επιλεκτική Βωβότητα κ.α.

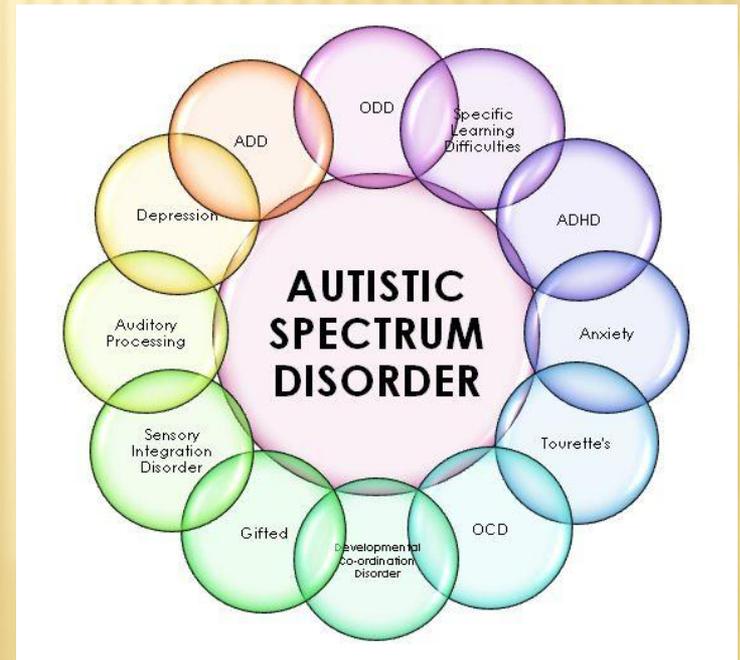
(Happé, 2003; Sadock & Sadock, 2009; DSM-IV, 2011)

ΣΥΝΝΟΣΗΡΟΤΗΤΑ

- Νοητική Υστέρηση
- Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητα (ΔΕΠΥ)
- Επίκτητη αφασία με σπασμούς
- Σύνδρομο Tourette
- Σύνδρομο Landau-Kleffner
- Σχιζοφρένεια
- Σύνδρομο Turner
- Σύνδρομο λόγου «cocktail party» κ.α.

(Βάρβογλη, 2007)

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΝΩΣΗ

- 1 με 2% ζει φυσιολογικά και εργάζεται
- 5 με 20% ζει οριακά φυσιολογικά

Καλύτερη πρόγνωση υπάρχει όταν τα αυτιστικά παιδιά:

- Έχουν IQ άνω των 70
- Χρησιμοποιούν επικοινωνιακό λόγο μέχρι την ηλικία των 5 με 7 ετών
- Ζουν σε υποστηρικτικό οικογενειακό περιβάλλον

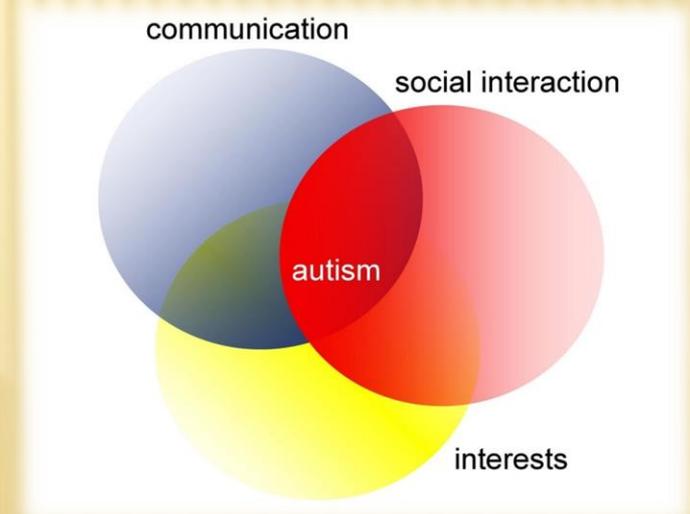
(Sanders & Morgan, 1997; Γενά, 2002; Sadock & Sadock, 2009)

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή εμπρόθετων μηνυμάτων μεταξύ ατόμων, που σχετίζονται με πολλούς τρόπους και αλληλεπιδρούν εντός ποικίλων πλαισίων

Ταξινόμηση των Διαταραχών της Επικοινωνίας στην παιδική ηλικία

1. Διαταραχές Κοινωνικής Επικοινωνίας
2. Γλωσσικές Διαταραχές
3. Διαταραχές της Ομιλίας
4. Διαταραχές της Φώνησης

(Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών, 2007)

ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ελλείμματα

AUTISM

It's not a processing error. It's a different operating system.

- Στην ακουστική επεξεργασία
- Στη σύνταξη και τη μορφολογία
- Ηχολαλία
- Στη χρήση προσωπικών αντωνυμιών
- Στη χρήση των λέξεων
- Στη χρήση της γλώσσας (Πραγματολογία)
- Στη μίμηση
- Στις υπερτεμαχιακές πτυχές της γλώσσας
- Στην άρθρωση και τη φωνολογία
- Στη ανάγνωση και τον γραπτό λόγο
- Στην αφήγηση ιστοριών

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Μετά τη διάγνωση του αυτισμού παρέχεται πρόγραμμα πρώιμης παρέμβασης, με πρακτική βοήθεια και υποστήριξη προς την οικογένεια (Howlin et al., 2004)

Μέχρι σήμερα ο αυτισμός:

- Δεν διαγιγνώσκεται προγεννητικά
 - Δεν θεραπεύεται, αλλά βελτιώνεται
- (Αντωνιάδου-Χιτόλου. 2003)

Η Παρέμβαση είναι μια σχεδιασμένη ενέργεια/πράξη που σκοπό της έχει να τροποποιήσει ή να προλάβει ένα ανεπιθύμητο αποτέλεσμα. Οι σκοποί των παρεμβάσεων περιλαμβάνουν την κατάκτηση νέων δεξιοτήτων, γνώσεων και την υποστήριξη του παιδιού να χρησιμοποιήσει και να διατηρήσει τις δεξιότητες και τη γνώση που έχει κατακτήσει (Schwartz, 2009)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Πλάνο Παρέμβασης

Η επιλογή της μεθόδου θεραπείας καθορίζεται με βάση: τη κλινική εικόνα του αυτιστικού παιδιού και είναι εξατομικευμένη

(Κυπριωτάκης, 2003)

Ένταση και Διάρκεια Θεραπείας

- 40 ώρες διδασκαλίας την εβδομάδα

(Anderson, Avery, Dipietro, Edwards & Christian, 1987)

- Οι έξι πρώτοι μήνες πρέπει να αφιερώνονται στην αποκατάσταση της γλώσσας και του λόγου

(Καλύβα, 2005)

Περιβάλλον

- Χρειάζεται ένα απλό, λιτό και ήρεμο περιβάλλον
- Παροχή ενός προγράμματος καθημερινών γεγονότων
- Τα οπτικά βοηθήματα βοηθούν τα παιδιά με αυτισμό (Quill, 2000)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Εκπαίδευση στους τομείς της Γλώσσας

- Σημασιολογία
- Σύνταξη
- Μορφολογία
- Φωνολογία
- Πραγματολογία

Five Components of Oral Language

- Semantics
- Syntax (grammar)
- Morphology
- Phonology
- Pragmatics

early reading first

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Τομείς Ενίσχυσης της Επικοινωνίας

- Αφηγηματικός Λόγος
- Κοινωνικές Ιστορίες
- Προώθηση Συζήτησης
- Δεικτικές Λέξεις
- Ηχολαλία
- Μαθησιακές Δεξιότητες

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Εναλλακτικά Συστήματα Επικοινωνίας στα Παιδιά με Αυτισμό

- **ΜΑΚΑΤΟΝ** (Walker, 1980)
- **PECS-Picture Exchange Communication System** (Bondy & Frost, 1985)
- **Νοηματική Γλώσσα**
- **Σύστημα Rebus** (Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2002)
- **Σύστημα Bliss** (Κουρουπέτρογλου & Λιάλιου, 2002)
- **Εναλλακτική Επαυξητική Επικοινωνία (ΕΕΕ)** (Quill, 2000)
- **Υποβοηθούμενη/ Διευκολυνόμενη Επικοινωνία** (Sadock & Sadock, 2009)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Γλωσσικό Πρόγραμμα ΜΑΚΑΤΟΝ

- 1970
- Margaret Walker
- διασφάλιση κάποιου βασικού επιπέδου επικοινωνίας σε παιδιά και ενήλικες με επικοινωνιακές διαταραχές
- βασικό λεξιλόγιο 450 εννοιών
- πολύ-αισθητηριακή προσέγγιση (προφορική ομιλία, νοήματα και γραπτά σύμβολα)

(Βογινδρούκας & Sherratt, 2008)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Εναλλακτικό Σύστημα Επικοινωνίας PECS

- 1994
- Bondy & Frost
- παιδιά και ενήλικες χωρίς άλλες επικοινωνιακές δεξιότητες
- Μαθαίνει στα άτομα που το χρησιμοποιούν, να πλησιάζουν και να δείχνουν την εικόνα του αντικειμένου που επιθυμούν στον «σύντροφο επικοινωνίας», με στόχο την ανταλλαγή της εικόνας με το αντικείμενο
- αποτελείται από 6 στάδια

(Καλύβα, 2005; Βογινδρούκας & Sherratt, 2008)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

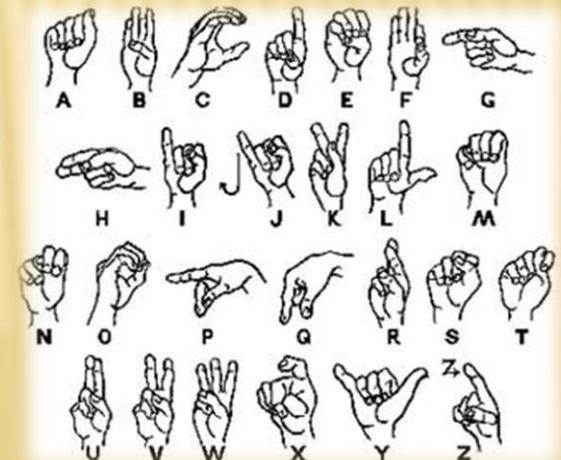
Νοηματική Γλώσσα

- Συνδυάζοντας το νεύμα με το αντικείμενο ή την ενέργεια, το παιδί διδάσκεται ένα πρώτο βήμα επικοινωνίας

(Quill, 2000)

- ευέλικτα νεύματα
- εκφράζουν ταχύτητα τι θέλει το παιδί και πολύ εύκολα μπορούν να συνδεθούν για να αποτελέσουν πρόταση

(Konstantareas, Webster & Oxman, 1980)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Σύστημα REBUS

- 1960
- διδάσκει ανάγνωση
- σύμβολα 800-950
ασπρόμαυρες εικόνες
- συνδυάζεται με το
ΜΑΚΑΤΟΝ

Σύστημα BLISS

- λεξικό 2000 εννοιών
- Χρήση του και διδασκαλία της ανάγνωσης σε παιδιά με φυσικές αναπηρίες για ανικανότητα ομιλίας, δυσκολίες εκμάθησης ανάγνωσης και γραφής ή/και εγκεφαλική παράλυση

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Επαυξητική και Εναλλακτική Επικοινωνία

- αντισταθμίζει (προσωρινά ή μόνιμα) την αναπηρία ατόμων με βαριές εκφραστικές επικοινωνιακές διαταραχές (American Speech-Language-Hearing Association, 1989)
- Βοηθάει τα παιδιά με ηχολαλία να επικοινωνούν με πιο συμβατικούς τρόπους

Υποβοηθούμενη/ Διευκολυνόμενη Επικοινωνία

- Ενεργοποιεί το λόγο των παιδιών για την παραγωγή μηνυμάτων, ανάγνωση, γραφή, μαθηματικούς υπολογισμούς και την έκφραση συναισθημάτων
- Χρήση πληκτρολογίου υποστήριξης ατόμων

(Quill, 2000; Sadock & Sadock, 2009)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Συμπεριφορικές-Γνωστικές Παρεμβάσεις

- **ABA (Applied Behavior Analysis)**
- **Lovaas**
- **TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Related Communication Handicapped Children)**
- **Μέθοδος Miller**
- **Συμπεριφορική-Γνωστική Μέθοδος**

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Εφαρμοσμένη Ανάλυση της Συμπεριφοράς (ΑΒΑ)

- Βασίζεται στην σχέση ερέθισμα - αντίδραση
- Στοχεύει στην αλλαγή της συμπεριφοράς του παιδιού και στην εκμάθηση νέων χρήσιμων δεξιοτήτων
- Περιλαμβάνει το **Πρόγραμμα Πρώιμης Υποστήριξης LOVAAS**

(Alberto & Troutman, 1999)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

TEACCH

- Eric Schopler (Schopler & Reicher, 1971)
- Εμπριέχει διάγνωση, αντιμετώπιση, επαγγελματική κατάρτιση και διαβίωση των ατόμων με αυτισμό (Καλύβα, 2005)
- Βοηθά τα παιδιά με αυτισμό να αναπτύξουν τις δεξιότητες τους (Gresham, Beebe-Franknberger & McMillan, 1999)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

Άλλες Μέθοδοι Θεραπείας

- Θεραπεία με Αισθητηριακή Ολοκλήρωση (Α.Ο.)
- Θεραπεία με Σφιχταγκάλιασμα
- SHIATSU
- Τα ζώα στην Ψυχοθεραπεία των αυτιστικών παιδιών
- Μουσικοθεραπεία
- Σωματική Άσκηση-Γυμναστική
- Video Modeling

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

ΦΑΡΜΑΚΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

- Δεν υπάρχουν φάρμακα που θεραπεύουν τον αυτισμό
- συνίσταται μόνο όταν κάποιες συμπεριφορές δεν ελέγχονται με άλλο τρόπο
- ψυχοτρόπα και μη ψυχοτρόπα φάρμακα
- Η δόση των φαρμάκων να ρυθμίζεται σταδιακά
- Candida Albicans
- Πρωτεΐνη FGF2
- Φάρμακα που δρουν στη Σεροτονίνη
- Φάρμακα που δρουν στην Ντοπαμίνη

(Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών, 2007)

ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- συνεργασία του ειδικού με τους γονείς
- Εμπλοκή των γονέων στο θεραπευτικό πρόγραμμα και σχεδιασμό («γονείς συν-θεραπευτές»)
- Δημιουργία σχέσης εμπιστοσύνης
- παροχή φροντίδας στα αδέρφια των παιδιών με αυτισμό

(Παπαγεωργίου, 2004; Πανελλήνιος Σύλλογος Λογοπεδικών, 2013)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ

ΑΥΤΙΣΜΩΣ

Seeing the world from a different angle

